

Datum
2017-02-22

Beteckning
4322-29763-2012
4322-31470-2015

Djurgården Lilla Värtans
miljöskyddsförening
c/o Per-Olof Fredriksson
Sandhamnsgatan 12
115 40 Stockholm

Fredric Bedoire
Gamla Brogatan 25
111 20 Stockholm

Djurgårdens hembygdsförening
c/o Kerstin Brunnberg
Nordenskiöldsg. 80
115 21 Stockholm

Samfundet S:t Erik
Köpmang. 5, nb
111 31 Stockholm

ICOMOS Sverige
Box 56029
102 17 Stockholm

Svenska
Industriminnesföreningen
c/o Tekniska museet
Box 27842
115 93 Stockholm

Angående väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Gasverksområdet på fastigheterna Hjorthagen 1:2, 1:3 och 1:14 samt Mätarhuset 1, Reningsverket 1, Tjärcisternen 1, Kokssorteringen 1 och Gasklockorna 1- 5 i Stockholms stad

Beslut

Länsstyrelsen avslår yrkandet om byggnadsminnesförklaring av Gasverksområdet på fastigheterna Hjorthagen 1:2, 1:3 och 1:14 samt Mätarhuset 1, Reningsverket 1, Tjärcisternen 1, Kokssorteringen 1 och Gasklockorna 1-5 i Stockholms stad. Länsstyrelsen vidtar inte heller någon byggnadsminnesförklaring av gasklockan på fastigheten Gasklockorna 1.

Beskrivning av ärendet

Djurgården Lilla Värtans miljöskyddsförening väckte den 23 juli 2004 fråga om byggnadsminnesförklaring av Gasverksområdet (dnr 4322-29763-2012). Frågan remitterades till Stockholms stadsmuseum och till Gatu- och fastighetskontoret den 26 juli 2004. Stadsmuseet tillstyrkte remissen medan Gatu- och fastighetsnämnden avstyrkte byggnadsminnesförklaring med hänvisning till att

staden avsåg att skydda kulturvärdena i samband med kommande detaljplaneplanering.

Den 6 december 2004 inkom Djurgården Lilla Värtans miljöskyddsförening med en skrivelse gällande att även ingenjörsvillorna och kontorsbyggnaden på fastigheten Norra Djurgården 1:14 borde omfattas av byggnadsminnesförklaring.

Länsstyrelsen har därefter, i dialog med Stockholms stad, lyft de väckta frågor om byggnadsminnesförklaring av ett antal kulturhistoriska värdefulla byggnader ägda av Stockholms stad, inom ramen för den avsiktsförklaring som upprättats mellan staden och Länsstyrelsen. Under senare år har avstämningsmöten skett årligen och de öppna ärendena har följts upp.

Den 31 maj 2006 inkom en begäran om byggnadsminnesförklaring av Gasverksområdet från Fredric Bedoire som representant för lärare och elever vid Konsthögskolans avd. för Restaureringskonst (dnr 4322-29763-2012). Den 15 juni 2011 inkom en begäran från en privatperson om byggnadsminnesförklaring av den äldsta gasklockan från 1893 (dnr 4322-29763-2012). Djurgårdens Hembygdsförening, ICOMOS Sverige, Samfundet S:t Erik och Svenska industriminnesföreningen inkom med en begäran om byggnadsminnesförklaring m.m. av Gasverksområdet den 4 september 2015 och med hemställan om handläggning den 31 mars 2016 (dnr 4322-31470-2015).

Motivering till beslutet

Kulturhistorisk värdering

Gasverksområdet är en kommunalteknisk anläggning som mellan 1893 och 2011 distribuerade stadsgas till stockholmarna. Den äldsta byggelsen i området ritades av arkitekten Ferdinand Boberg. Den har med något enstaka undantag bevarats och utgörs förutom av gasklockor från 1893 och 1900 även av bland annat mätarhus, verkstadshus och reningshus. Samtidigt har nya byggnader tillkommit. Nya gasklockor byggdes 1912, 1932 och 1972 och en ny verkstadsbyggnad tillkom 1910, en ångkraftcentral 1948, en transformatorstation 1954 och ett spaltgasverk 1972. Uppförandet av ett nytt marketenteri 1935 visar på att antalet anställda ökade och att utrymmena för de anställda förbättrades. Även tekniska installationer inne i byggnaderna och utomhus är delvis bevarade. Anläggningens struktur med vägar och ledningsdragning mellan de olika byggnaderna är viktiga för upplevelsen och förståelsen av miljön. Kring området finns ett träplank och avskilt från produktionsanläggningen ligger en kontorsbyggnad och tre ingenjörsvillor.

Gasverksområdet är en synnerligen väl bevarad och unik kommunalteknisk anläggning med ett rikt bestånd av byggnader. Sett som en helhet förmedlar området hur gas har producerats, vilka moment som ingått i tillverkningen och hur tekniken har förändrats. Anläggningen har således ett mycket stort teknik- och industrihistoriskt värde. Det finns också stora samhällshistoriska värden då Gasverket utgör kärnan i det tekniska system som försett stockholmarna med gas

under hela 1900-talet. Byggnaderna i området utgörs av de praktfulla gasklockorna samt den första generationen av produktionsbyggnader uppförda efter ritningar av Ferdinand Boberg i en dekorativ tegelarkitektur. De har mycket stora arkitekturhistoriska och arkitektoniska värden. Även de modernistiskt präglade byggnaderna från mitten av 1900-talet och den sfäriska glasklockan och spaltgasverket från 1972 har arkitektoniska värden och är viktiga för helhetsmiljön och för förståelsen av gasverksproduktionens utveckling. Anläggningen är intressant även i ett internationellt perspektiv

Av ovanstående resonemang framgår att Gasverksområdet som helhetsmiljö väl uppfyller kriterierna för byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap 1 § kulturmiljölagen (1988:950), KML.

Planarbete m.m.

Gasverksområdet är på väg att omvandlas för att ingå i Djurgårdsstaden, dvs. en ny, stor stadsdel i Stockholm. Stockholms stad har tagit fram flera detaljplaner för området, varav två har vunnit laga kraft.

Detaljplan för Gasklockan 3 och 4, del av Norra Djurgårdsstaden, Hjorthagen 1:2 m fl, Dp 2009-1340, vann laga kraft den 16 juni 2016. Planen omfattar bland annat gasklockorna från 1912 och 1932. Planen medger att gasklockan från 1932 rivs och ersätts av ett bostadshus med hög höjd. Den äldre gasklockan bevaras och förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Detaljplan för del av Norra Djurgårdsstaden Gasverket Västra mm, del av Hjorthagen 1:3 m fl, Dp 2011-17188-54 vann laga kraft den 12 januari 2016. Denna plan behandlar en del av produktionsområdet och innebär att de tre gasklockorna från 1893, 1900 och 1972 samt mätarhuset, regenerationshuset, verkstadshuset, reningshuset och förrådshuset ges en ny användning men förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser. Inom området tillåts även nya byggnader.

Detaljplan för del av Norra Djurgårdsstaden – Lilla Gasverket, del av Hjorthagen 1:3, Dp 2015-0765 berör verkstadshuset, Maskinhuset och Ångpannehuset. Planen möjliggör en annan användning men de kulturhistoriska värdena skyddas genom skydds- och varsamhetsbestämmelser. Planen antogs av kommunfullmäktige den 28 november 2016.

Detaljplan för del av Hjorthagen 1:3 m fl, Kolkajen, Dp, 2014-01629 omfattar områdets norra del närmast vattnet. Detta planförslag medger en omfattande nybyggnation men även bevarande med skydds-föreskrifter för kajen samt de två äldre industribyggnaderna vattengasverket och tjärfabriken. Planförslaget var på samråd våren 2016.

Stadsbyggnadsnämnden har gett stadsbyggnadskontoret i uppdrag att utarbeta detaljplan benämnd Del av Norra Djurgårdsstaden - Gasverket Östra, del av Hjorthagen 1:3, stadsbyggnadskontorets dnr 2014-12741. Planen berör den östra

delen av det äldre produktionsområdet med bland annat kolladan, marketenteriet, och spaltgasverket. Syftet är att bevara bebyggelsen och möjliggöra ny användning men det planeras också för ny bebyggelse, bland annat bostäder.

Gasverksområdet är beläget inom riksintresse för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Som ett uttryck för riksintresset anges "industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad".

Länsstyrelsens ställningstagande

Stockholms stad är ägare till hela Gasverksområdet men avstyckningar har skett och nya fastigheter har bildats. Staden har inte för avsikt att kvarstå som fastighetsägare för området som helhet.

Länsstyrelsen finner att de antagna detaljplanerna tar om hand de kulturhistoriska värdena på ett godtagbart sätt och att planerna som är under utarbetande kan förväntas ha samma inriktning. Vidare anser Länsstyrelsen att en byggnadsminnesförklaring inte är en framkomlig väg då området kommer att ägas av flera fastighetsägare och får en helt ny användning där bevarade och nya byggnader blandas. Den äldsta gasklockan från 1893 skyddas genom 2011 års detaljplan för Gasverket Västra. Länsstyrelsen avslår därför frågan om byggnadsminnesförklaring trots områdets och bl.a. den äldsta gasklockans kulturhistoriska värden.

Detta beslut hindrar inte att Länsstyrelsen vid ett senare tillfälle åter tar upp frågan om byggnadsminnesförklaring om förutsättningarna för en byggnadsminnesförklaring skulle ändras.

Bestämmelser som detta beslut grundas på

Enligt 3 kap. 1 § KML får en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen.

Hur man överklagar

Enligt 3 kap. 19 § andra stycket KML får detta beslut överklagas endast av Riksantikvarieämbetet. Se bilaga.

Detta beslut har fattats av samhällsbyggnadsdirektör Patrik Åhnberg och enhetschef Louise Schlyter, föredragande.

Patrik Åhnberg

Louise Schlyter

Kopia till

SBK (digitalt hla)

Riksantikvarieämbetet

Stockholms stadsmuseum

VicNatur för registrering i FDS

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stad

Fastighetskontoret i Stockholms stad

Hur man överklagar hos Förvaltningsrätten

Var ska beslutet överklagas

Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas till **Förvaltningsrätten**.

Hur man utformar sitt överklagande m.m.

I skrivelsen ska du

- tala om vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret)
- redogöra för hur du anser att beslutet ska ändras.

Du bör också redogöra för varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Du kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt dig.

Behöver du veta mer om hur du ska gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.

Övriga handlingar

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din ståndpunkt, så bör du skicka med det.

Var inlämnas överklagandet

Din skrivelse ska inlämnas/skickas **till Länsstyrelsen** och inte till Förvaltningsrätten.

Tid för överklagande

Länsstyrelsen måste ha fått din skrivelse **inom tre veckor** från den dag **du fick del av beslutet** *, annars kan ditt överklagande inte tas upp.

Underteckna överklagandet

Din skrivelse ska undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress och telefonnummer.

* För en part som företräder det allmänna, t.ex. en kommun, räknas treveckorsfristen istället från den dag då beslutet meddelades.